

ny Maryi w Ćwikowie godło jego, to jest *bicze* osiarza.

Cokolwiek bądź, część nowego kościoła odbudowana została od 1453 do 1470 roku, a następnie kaplicami i ołtarzami ozdobiona przez Marcina Römera, właściciela nowoodkrytej kopalni srebra w Schneebergu. W 1506 roku przystąpiono do murowania z kamienia ścian zewnętrznych, dla rozprzestrzenienia nawy kościelnej, jak świadczy napis wewnętrzny na miedzianej tablicy, wprawionej na zewnątrz ściany północnej przy chórze. Na gzymsie obok tej tablicy wyrzeźbiono z kamienia postać dziwną, na podobieństwo drugiej, służącej za zamknięcie od sklepienia w najdawniejszej części kościoła, pod wieżą. Są to trzy twarze z czterema oczami i obwisłą naokoło brodą, przykryte jednym kapeluszem, a więc połączone cechy *Światowida* i *Tryglawa*, głównych bożków teogonii słowiańskiej. Budowa nowego rozprzestrzenionego kościoła ukończoną została dopiero 1536 roku, tak jak się dziś jeszcze przedstawia. (4).

Wraz z rozpoczęciem tej budowy, przybyła kościołowi ze szczodrości rodziny Römerów nowa ozdoba, to jest *grób Chrystusowy z drzewa rzeźbiony*, (rysunek A). Jest to sarkofag podobny do grobu św. Sebalda w Norymberdze, wysoki 9, długi $1\frac{1}{2}$, szeroki 2 łokcie. Składa się z trzech kondygnacji; nad czwartą wznosi się lekka wieżyczka, mieszcząca w ostrolukowych framugach swoich posąg N. Panny i 4 ewangelistów, na trzy ćwierci łokcia wysokie. Ściany niższej i wyższej kondygnacji rzeźbione są w najbogatsze arabski z liścia i kwiatów. Wewnątrz wyższej kondygnacji spoczywa ciało Chrystusowe, także z drzewa wyrobione, ale widocznie późniejszego i miernego dłuta. Średnia kondygnacja okolona jest postaciami dwunastu strażników grobu Chrystusowego, śpiących w najrozmaitszych postawach, w pół-wypukłej rzeźbie. Napis na jednym z większych boków pomnika, wyrzeźbiony długimi gotyckimi głoskami, brzmi tak: *Anno domini MCCCC und VII jar ist das grab gemacht*. Pod jednym ze szczytów wyższej kondygnacji, na tarczy wyrzeźbiony jest znak odnoszący się może do głowy rodziny Römerów, Marcina, zmarłego w roku 1483 r. Po czterech rogach, pomiędzy niższą a średnią kondygnacją, cztery fantastyczne bestyjki trzymały w łapkach tarcze, z których dwie już odpadły, jedna próżna, a czwarta ma znak i litery odmienne od wierzchniej tarczy, (rysunek B). Miałaby to być monogram nieznanego mistrza? Nieznanym nazywają go dawne opisy miasta Ćwikowa i kościoła Panny Maryi. Dopiero w drukowanym przed kilkunastą laty opisie kościoła staraniem miejscowego kustosa, po raz pierwszy znajduje się wymienione nazwisko mistrza... *Wita Stwośza*. Rzeczywiście charakter postaci śpiących strażników, przypomina wielce postacie tegoż rodzaju, płaczące naokoło grobowca króla Kazimirza Jagiellończyka, a niektóre z nich szczególnie dobrze są oddane. Styl zaś ozdób architektonicznych i arabesków przywodzi na pamięć śliczny wierzch wielkiego ołtarza Maryackiego w Krakowie. Ale cóżby znaczyło godło z literami M. H. na tarczy dolnej wyrte, a co litery M. R. na tarczy górnej, które pomimo wyżej przywiedzionego domysłu miejscowego, nie zdają mi się do rodziny Römerów należeć? Czy oznaczałyby dwóch uczniów jednego mistrza... *Wita Stwośza*? Pytanie to może rozwiązaniem być chyba przez porównanie, a najwłaściwszym środkiem do tego, jest rozpowszechnienie rysunku tego pomnika przez drzeworyty Tygodnika Ilustrowanego.

Grób Chrystusowy umieszczony jest w kaplicy górnej, do której prowadzą pięknej budowy podwójne kręcone wschody. W roku 1833 nastąpiła restauracja tej pięknej rzeźby, (kosztem jednego z Römerów) i powleczone ją gorzkim pokostem (*Coloquintenwasser*), dla zabezpieczenia od robaków.

O obrazach Kranacha w kościele Panny Maryi, o nagrobkach z XVI i XVII wieku, z pomiędzy których najwspanialszy jest *Karola von Bose* z r. 1657, z prześliczną płaskorzeźbą z marmuru kararyjskiego, przez Gabryela Brunelli z Bononii, przedstawiającą *Pana Jezusa w ogrójcu*, choć w kilku słowach wzmiankę uczynić należy. Przy tejże kaplicy rodziny *Bose*, każdej niedzieli, po rannem nabożeństwie, rozdają bułki 26 ubogim, z funduszu zostawionego przez *Karola von Bose*, a wynoszącego 26 i $\frac{2}{3}$ talarów na rok. Skromniejszy ale pożyteczny datek obywatelski, obok wspaniałych zabytków Römerowskich, do których należy i rzeźba przypisywana dlutowi naszego *Wita Stwośza*.
Aleksander Przeździecki.

(4) Kościół Panny Maryi w Ćwikowie opisał pod względem sztuki *Baron von Bernwitz*, z dodaniem rysunków architektonicznych, w ozdobnym wydaniu: *Die S. Marienkirche in Zwickau. Annaberg*. Dwa zeszyty *in folio*.